

Evropska Listina pravic in odgovornosti starejših, potrebnih dolgotrajne oskrbe in podpore

Preambula

Človekovo dostojanstvo je nedotakljivo. Starost in odvisnost sama po sebi ne upravičujeta omejevanja katere koli od neodtujljivih človekovih pravic in državljanskih svoboščin kot jih priznavajo mednarodni standardi in kot so vtakane v demokratične ustave. Vsakdo ima ne glede na spol, starost ali odvisnost pravico, da te pravice in svoboščine uživa, in vsak posameznik je pooblaščen, da svoje človekove pravice in svoboščine brani.

Tistim starejšim, za katere je bolj verjetno, da bo njihova oskrba postala odvisna od drugih, Evropska Unija priznava in spoštuje pravico do življenja v dostojanstvu in neodvisnosti ter do vključenosti v družbeno in kulturno življenje (Listina temeljnih pravic EU, 25. člen). Sleherno krčenje teh pravic, če ga povzročita starost in odvisnost, se mora opirati na jasne zakonske temelje in pregledne zakonske postopke, biti mora sorazmerno, odprto za revizijo in predvsem obravnavano tako, da bo v najboljšo korist prizadete osebe. Neupoštevanje in podcenjevanje teh pravic je treba obravnavati kot nekaj, kar je nesprejemljivo. Države članice morajo izoblikovati politike, ki utrjujejo te pravice v okolju doma in v institucionalni oskrbi, ter podpirati tiste, ki te pravice uveljavljajo.

...

Evropska Listina

pravic in odgovornosti starejših, potrebnih dolgotrajne oskrbe in podpore

Ko partnerji v projektu EUSTACEA v okviru programa Daphne III zoper zlorabo starejših predlagajo to Evropsko listino »pravic in odgovornosti starejših, potrebnih dolgotrajne oskrbe in podpore«, želijo v državah članicah EU sprožiti razpravo o vprašanju, kako je moč na najprimernejši način priznavati in uveljavljati pravice najbolj ranljivih starejših ljudi. Njihov cilj je biti glas teh starejših in zagotoviti, da jih bo slišala vsa družba.

Članice AGE in partnerji v projektu poudarjajo, da staranje ni povezano s krčenjem pravic, obveznosti in odgovornosti posameznika, opozarjajo pa na to, da je lahko človek stalno ali začasno oviran ter nesposoben postaviti se v bran svojih pravic.

Listina ugotavlja, da so velika večina krhkih in ranljivih starejših ženske: dva od treh med tistimi, ki imajo več kot 80 let, so v Evropi ženske. Od teh jih več kot tretjina trpi zaradi Alzheimerjeve bolezni ali demence ter so zato toliko bolj izpostavljene zlorabam.

Zdravja in dolgotrajne oskrbe vključno s preventivnimi ukrepi in zgodnjim zdravljenjem ne bi smeli obravnavati kot strošek, marveč kot naložbo, od katere imajo korist vse starostne skupine. Zdravstvena oskrba in storitve dolgotrajne oskrbe v EU bi morale temeljiti na medgeneracijski solidarnosti ter odražati določbe Lizbonske pogodbe, v kateri je rečeno, da se EU bori **»proti socialni izključenosti in diskriminaciji ter spodbuja socialno pravičnost in varstvo, enakost moških in žensk, solidarnost med generacijami in varstvo pravic otroka«**.

Stanje odvisnosti od drugih in ranljivost sta zapletena pojava: tako starejši sami kot tudi njihove družine, poklicni in prostovoljni oskrbovalci, vsi ti bi morali upoštevati navedene pravice. Namen Listine je olajšati starejšim dostop do njihovih temeljnih pravic.

Cilj Listine ni nadomestiti, marveč dopolniti in podpreti listine in druge ukrepe, ki so že uveljavljeni v nekaterih državah Evropske unije. Prav tako je namen Listine okrepiti zavest širše javnosti, opozoriti na pravice vse večjega števila ljudi, ki so uporabniki dolgotrajne oskrbe, ter pospeševati najboljše prakse v državah članicah in prek njihovih meja. Gre za pravice, ki dandanes še niso v celoti upoštevane, naša želja pa je, da bi bile.

V tem duhu si Listina prizadeva, da bi postala referenčni dokument, ki postavlja v ospredje temeljna načela in pravice, potrebne za dobro počutje tistih, ki so zaradi starosti, bolezni ali invalidnosti odvisni od podpore in oskrbe drugih.

Spremljevalni priročnik Listino dopolnjuje in pojasnjuje. Predstavlja sestavni del Listine in jo osvetljuje s številnimi primeri izkušenj in pobud, ki so jih odkrile partnerske organizacije, sodelujoče pri pisanju osnutka.

Priročnik naj bi vsem akterjem omogočil, da si prisvojijo načela, navedena v Listini, in jih prilagodijo svojemu nacionalnemu ali lokalnemu kontekstu.

Pravica do dostojanstva, telesnega in duševnega blagostanja , svobode in varnosti

Ko se starate in utegnete postati glede podpore in oskrbe odvisni od drugih, še naprej ohranjate pravico, da drugi upoštevajo vaše človeško dostojanstvo, telesno in duševno blagostanje ter svobodo in varnost.

Člen 1

Še zlasti imate pravico do:

- 1-1 Upoštevanja svojega človeškega dostojanstva in blagostanja ne glede na starost, raso, barvo kože, narodnost ali družbeni izvor, finančna sredstva, prepričanje, spol ali spolno usmerjenost oziroma identiteto ter stopnjo oskrbe in podpore, ki jo potrebujete.
- 1-2 Upoštevanja in varovanja svojega telesnega, duševnega, psihološkega, čustvenega, finančnega in gmotnega blagostanja.

Telesno blagostanje pomeni

- 1-2.1 Upoštevanje in varovanje vašega telesnega blagostanja in varstvo pred sleherno obliko telesne zlorabe, ki vključuje: trpinčenje in zanemarjanje, nedohranjenost in dehidracijo, izčrpanost, prenašanje prekomerne vročine ali mraza ter sleherno preprečljivo telesno bolezen.
- 1-2.2 Varnost pred sleherno obliko spolne zlorabe ali trpinčenja.

Psihično in čustveno blagostanje pomeni

- 1-2.3 Upoštevanje in varovanje vašega psihičnega in čustvenega blagostanja ter varovanje pred sleherno obliko psihične ali čustvene zlorabe in trpinčenja.

Evropska Listina

pravic in odgovornosti starejših, potrebnih dolgotrajne oskrbe in podpore

- 1-2.4 Pričakovati od drugih, da vam ne bodo namerno povzročali občutkov nelagodnosti in nemira, občutkov manjvrednosti in potlačenosti.
- 1-2.5 Biti varen slehernim poskusom, da bi vas ločili od drugega posameznika, s katerim želite biti.

Finančna in gmotna varnost pomeni

- 1-2.6 Varnost pred sleherno in vsakršno obliko finančne in gmotne zlorabe.
- 1-2.7 Pričakovati od tistih, ki skrbijo za vaše denarno in gmotno premoženje, ko tega ne zmorete sami, da bo ravnali v vašo najboljšo korist.
- 1-2.8 Pravico, da ohranjate svoje reči pri sebi, dokler se jim sami ne odrečete. Vaša pravica je, da ste varni pred možnostjo, da vas silijo k spreminjanju svoje poslednje volje ali k odstopanju kakršnih koli finančnih ali gmotnih sredstev, ki so po zakonu vaša.

Varovanje pred zdravstveno in farmakološko zlorabo pomeni

- 1-2.9 Varstvo pred sleherno zdravstveno in farmacevtsko zlorabo, trpinčenjem in zanemarjanjem, vključno z: neustreznim, nepotrebnim ali pretiranim zdravljenjem ter uporabo zdravil ali odrekanjem zdravljenja.

Varovanje pred zanemarjanjem pomeni

- 1-2.10 Varstvo pred zanemarjanjem in pomanjkanjem prizadevnosti pri zagotavljanju podpore, oskrbe ali zdravljenja.
- 1-3 Varstva pred grožnjami ne glede na njihovo naravo. Omogočeno vam mora biti, da se boste v svojem okolju in z ljudmi okoli sebe počutili varne in mirne.
- 1-4 Dostopa do socialnega varstva in socialnega skrbstva.

Pravica do samoodločanja

Ko se starate in utegnete postati glede podpore in oskrbe odvisni od drugih, še naprej ohranjate pravico do sprejemanja svojih življenjskih odločitev ter upoštevanja svoje svobodne volje. Ta pravica se nanaša tudi na ustreznega skrbnika, ki ste si ga izbrali sami.

Člen 2

Svoboda izbire

- 2-1 Pravico imate živeti življenje s toliko samoodločanja in neodvisnosti, kolikor vam dopuščajo telesne in duševne zmogljivosti, ter pravico dobiti nasvet in podporo za takšno življenje.
- 2-2 Pravico imate pričakovati, da bo vaše okolje upoštevalo vaša mnenja, želje in izbor, čeprav niste sposobni gostobesednega izražanja. Pravico imate, da se posvetujejo z vami in da sodelujete v postopku sprejemanja odločitev, ki se nanašajo na vas. Pravico imate izbirati takšen kraj bivanja, ki je prilagojen vašim potrebam, pa naj gre za vaš dom ali za bivanje v okolju institucionalnega varstva.
- 2-3 Pravico imate ohraniti nadzor nad svojo lastnino in dohodkom ter opravljati finančne in pravne posle ter postopke pred oblastmi. Pravico imate zahtevati vso podporo, ki jo potrebujete v ta namen.

Podpora pri sprejemanju odločitev

- 2-4 Pravico imate imenovati ustreznega skrbnika, ki vas bo zastopal in sprejemal odločitve v vašo korist.
- 2-5 Preden sprejmete odločitev o poteku zdravljenja, imate pravico zahtevati še drugo mnenje o svojem zdravstvenem stanju.
- 2-6 Pravico imate dobiti zadosten čas za skrben razmislek o svojih odločitvah, za dostop do ustreznih dokumentov in za odločitev, potem ko ste dobili neodvisno informacijo, nasvet in usmeritev.
- 2-7 Če se zgodi, da odločitve ne morete sprejeti sami ali se nekoč v prihodnosti sami izrehati, imate pravico pustiti vnaprejšnja navodila glede tistih odločitev, ki se nanašajo na vašo oskrbo in ki naj jih izpelje izbrani skrbnik. Vaše želje morajo biti upoštevane vedno, četudi niso izražene z besedami ali pa jih izrazi skrbnik, ki ste ga določili.

Omejitve samoopredeljevanja

- 2-8 Ne smete biti žrtev nikakršne oblike telesne ali duševne prisile, razen če gre za sorazmeren odziv na potencialno tveganje, da bo povzročena škoda. V takšnem primeru mora biti prisila opredeljena v preglednem in preverljivem neodvisnem postopku tako, da bo najugodnejša za vas in z možnostjo preklica. Ugotavljanje ravni vaše duševne sposobnosti za sprejemanje odločitev ni absolutno in tudi ne trajno ter mora biti predmet rednega preverjanja.

Pravica do zasebnosti

Ko se starate in utegnete postati glede podpore in oskrbe odvisni od drugih, še naprej ohranjate pravico do upoštevanja in varovanja svoje zasebnosti in intimnosti

Člen 3

Pravica do zasebnega življenja

- 3-1 Pravico imate zahtevati od drugih, da upoštevajo vašo potrebo po zasebnosti. Imeti morate priložnost za čas in prostor v samoti ali z osebo po vašem izboru, če tako želite.
- 3-2 Vašo osebno sfero je treba obravnavati s spoštovanjem ne glede na kraj bivanja ter stopnjo oskrbe in podpore, ki ju potrebujete. Vsi, ki so vključeni v podporo, oskrbo in nego, si morajo prizadevati, da se bodo izogibali slehernemu omejevanju vaše zasebnosti ali sfere vaših intimnih odnosov.
- 3-3 Upoštevanje vaše zasebnosti se odraža tudi v upoštevanju vašega občutka za spodobnost. Pravico imate, da vas vaši oskrbovalci obravnavajo rahločutno in diskretno.

Pravica do zasebnega informiranja in komuniciranja

- 3-4 Pravico imate do zasebnosti pri dopisovanju. Vaših pisem ali elektronskih sporočil brez vašega dovoljenja ne smejo prevzemati, odpirati ali prebirati tretji. Pravico imate do telefonskih klicev v zasebnosti.
- 3-5 Vaša pravica do zasebnosti se mora odražati tudi v zaupnem ravnanju z vašimi podatki in dokumenti. Vaši osebni podatki so zakonski varovani.
- 3-6 Pravico imate pričakovati, da se bo razpravljanje o vašem stanju, oskrbi in zdravljenju – bodisi v vaši navzočnosti ali brez nje - odvijalo rahločutno in diskretno ter z upoštevanjem vaše zasebnosti.

Pravica do kakovostne in prilagojene oskrbe

Ko se starate in utegnete postati glede podpore in oskrbe odvisni od drugih, še naprej ohranjate pravico do najbolj kakovostne podpore in obravnave, ki krepi vašo zdravje in ki sta umerjena po vaših osebnih potrebah in željah.

Člen 4

Kakovost oskrbe

- 4-1 Pravico imate do kakovostnih, pravočasnih in dostopnih zdravstvenih in dolgoročnih oskrbnih storitev, prilagojenih vašim individualnim potrebam in željam ter brez kakršne koli diskriminacije.
- 4-2 Pravico imate, da za vas skrbijo ljudje, ki imajo potrebna znanja in ustrezno podporo za to, da ustrezajo vašim potrebam po podpori, oskrbi in zdravljenju. Ne glede na to, ali za vas skrbijo poklicno osebje, družinski člani ali druge zaupanja vredne osebe, morajo dobiti – in še nadalje pridobivati – tiste tehnične, strukturalne in finančne vire, specializirano urjenje in usmerjanje, ki jih bodo opremili s podporo, kakršno potrebujejo.
- 4-3 Pravico imate uživati ukrepe, ki preprečujejo slabšanje vašega telesnega stanja - ali pa ga izboljšujejo - in ki v največjem mogočem obsegu krepijo vašo samostojnost.
- 4-4 Pravico imate dobiti pravočasno podporo za svoje vsakodnevne potrebe.

4-5 Pravico imate pričakovati, da bodo vsi posamezniki, ustanove in poklicne skupine, vključeni v vašo oskrbo, podporo in zdravljenje, med seboj komunicirali in sodelovali ter dosledno usklajevali storitve, ki jih nudijo, tako da vam bodo najbolj koristile.

4-6 Pravico imate do pravočasne podpore za svoje vsakodnevne potrebe.

Prilagojena oskrba

4-7 Če in ko se vključite v domsko varstvo, morajo biti pogoji in stroški vašega bivanja točno razvidni v jasni pogodbi. Podatki o vaših pravicah in obveznostih morajo biti jasni in pregledni. Pravico imate do ustreznih informacij pred vključitvijo v ustanovo in v trenutku, ko boste vanjo sprejeti.

4-8 Pravico imate do prostega gibanja v svojem okolju. Pravico imate do podpore in spodbujanja svoje mobilnosti.

4-9 Pravico imate pričakovati, da bodo upoštewane vse tiste plati vaše življenjske poti in preteklega načina življenja, ki so za vas pomembne.

Pravica do informacije po vaših potrebah, do nasveta in informiranega soglasja

Ko se starate in utegnete postati glede podpore in oskrbe odvisni od drugih, še naprej ohranjate pravico, da zahtevate in dobite svojim potrebam prilagojeno informacijo in nasvet glede vseh možnosti, ki so vam glede oskrbe, podpore in zdravljenja potrebne, da bi lahko na njihovi podlagi sprejemali pretehtane odločitve.

Člen 5

Pravica do zasebne in vašim potrebam prilagojene informacije

- 5-1** Pravico imate, da ste obveščeni o svojem zdravstvenem stanju in o vseh dostopnih možnostih zdravljenja in oskrbe. To vključuje informacijo in nasvet o možnostih za uspeh ali neuspeh ter morebitnih učinkih zdravil, pregledov ali drugih zdravniških posegov na vaše telesno ali duševno zdravje in vsakodnevno življenje, ter o dostopnih alternativah.
- 5-2** Sami in skrbnik, ki ste ga izbrali, slej ko prej ohranjata pravico dostopa do osebnih zdravstvenih podatkov, in pravico zahtevati vpogled v vse dokumente, ki so pomembni za vaše zdravje.
- 5-3** Spoštovati je treba tudi vašo pravico, da se odrečete informiranju.
- 5-4** Pravico imate do informacij o vseh dostopnih prostočasnih dejavnostih, bivalnih možnostih in ukrepih socialnega varstva, ki bi vam ne glede na ceno koristili. Omogočiti vam je treba, da sami odločate, kaj od tega si lahko privoščite, prav tako pa bi morali dobiti vsakršno informacijo, potrebno za pretehtano odločitev.

Obveščeno soglasje in nasvet

- 5-5** Vaše obveščeno soglasje ali soglasje skrbnika, ki ste ga določili, mora biti doseženo glede odločitev, ki se nanašajo na celotno vašo oskrbo in zdravljenje kot tudi na vse posledice vključevanja v raziskovalne projekte in medicinske poskuse.
- 5-6** Pravico imate do pravnega nasveta, zastopanja in obrambe. Pravna pomoč vam mora biti zagotovljena, četudi zanjo nimate dovolj sredstev.
- 5-7** Del vaše pravice do informiranosti in pretehtanega soglasja je tudi vaša pravica, da vas nagovarjajo odkrito, taktno in z izrazi, ki so vam razumljivi.
- 5-8** Vi sami ali osebe, ki ste jih določili, imate pravico pridobiti pravočasno, jasno in celovito informacijo o vseh storitvah, ki so vam na voljo. To se nanaša tudi njihovo ceno in stroške prilagajanja vašim potrebam.
- 5-9** Pred podpisom ali dopolnitvijo sporazuma ali pogodbe o institucionalni oskrbi ali drugih storitvah imate pravico do popolne informacije in nasveta glede vsebine in možnosti kasnejšega dopolnjevanja pogodbe, vključno z obsegom storitev in cenami. Informacija o vaših pravicah in obveznostih mora biti jasna in pregledna.

Pravica do nepretrgane komunikacije, participacije v družbi in kulturnega udejstvovanja

Ko se starate in utegnete postati glede podpore in oskrbe odvisni od drugih, še naprej ohranjate pravico do stikov z drugimi, do udeležbe v občanskem življenju, do vseživljenjskega učenja in do kulturnega udejstvovanja.

Člen 6

- 6-1** Seznanjeni bi morali biti z možnostmi za prostovoljno sodelovanje v družbenem življenju v skladu s svojimi interesi in sposobnostmi ter v duhu solidarnosti med generacijami. Prav tako bi vam morale biti na voljo priložnosti za opravljanje plačanega ali prostovoljnega dela ter vključevanja v vseživljenjsko učenje.
- 6-2** Pravico imate do vse podpore, potrebne za to, da se usposobite za komuniciranje. Prav tako imate tudi pravico do upoštevanja svojih komunikacijskih potreb in pričakovanj ne glede na to, kako so izraženi.
- 6-3** Pravico imate do prostega gibanja pri uresničevanju svojih interesov in dejavnosti. Če ste gibalno ovirani, imate pravico do pomoči pri tem.

- 6-4 Pravico imate do enakopravnega dostopa do novih tehnologij ter do pouka in pomoči pri njihovi uporabi.
- 6-5 Pravico imate do uresničevanja vseh svojih državljanskih pravic, vključno s pravico udeležbe na političnih volitvah, na vašo zahtevo pa tudi do nepristranske pomoči pri tem. Vaša pravica do proste izbire mora biti upoštevana, oseba, ki vam je v pomoč, pa mora varovati tajnost vašega glasu.

Pravica do svobode izražanja, misli in vesti: prepričanje, kultura in religija

Ko se starate in utegnete postati glede podpore in oskrbe odvisni od drugih, še naprej ohranjate pravico do življenja v skladu s svojim prepričanjem, verovanjem in vrednotami.

Člen 7

- 7-1 Pravico imate do upoštevanja svojih vrednot in prepričanja, življenjskega nazora in/ali verske svobode ne glede na to, ali te vrednote delijo tisti, ki jim je zaupana vaša oskrba.
- 7-2 Pravico imate udeležati in upoštevati svojo vero ali duhovna prepričanja. Prav tako imate pravico dobiti versko ali duhovno oskrbo ali usmerjanje od zastopnikov svoje vere ali duhovnega prepričanja, ko to želite. Pravico imate odkloniti udeležbo pri verskih dejavnostih ter zavrniti dostop predstavnikov religij, ver ali svetovnih nazorov.
- 7-3 Vsakdo ima ne glede na svojo kulturno dediščino, verske vrednote ali dejavnosti enako pravico do spoštovanja in vzajemne strpnosti.

Evropska Listina

pravic in odgovornosti starejših, potrebnih dolgotrajne oskrbe in podpore

- 7-4 Pravico imate ustanoviti združenje in se vključiti v skupino, prav tako pa tudi pravico, da to zavrnete.
- 7-5 Pravico imate razvijati svoje politično in družbeno razgledanost in prepričanje ter širiti svoje znanje in védenje na tem področju.
- 7-6 Pravico imate zavrniti sleherni nezaželen pritisk ideološke, politične ali verske narave, prav tako pa imate pravico zahtevati zaščito pred takšnimi poskusi.

Pravica do paliativne oskrbe in podpore ter do spoštovanja in dostojanstva pri umiranju in v smrti

Pravico imate do umiranja v dostojanstvu in okoliščinah, ki so v skladu z vašimi željami ter v okvirih zakonodaje države vašega bivališča.

Člen 8

- 8-1** Pravico imate do sočutne podpore in paliativne oskrbe, ko se vaše življenje izteka in vse do trenutka smrti. Pravico imate do ukrepov za lajšanje bolečine in drugih znamenj stiske.
- 8-2** Pravico imate pričakovati, da bo narejeno vse, da bo proces umiranja dostojanstven in znosen. Tisti, ki vas tedaj zdravijo in spremljajo, so dolžni spoštovati vaše želje in jih upoštevati v največji mogoči meri.
- 8-3** Pravico imate pričakovati, da bodo zdravniki in oskrbovalno osebje, vključeni v predsmrtno oskrbo, vključili tudi vaše bližnje in druge zaupne osebe ter jim nudili oporo, če boste tako želeli. Upoštevati je treba vašo željo, če nekaterih ljudi ne želite ob sebi.
- 8-4** Pravico imate določiti, ali in v kakšnem obsegu se je treba lotiti zdravljenja ali ga nadaljevati vključno z ukrepi za podaljševanje življenja. Če je ugotovljeno, da duševno niste več prisebni, je treba upoštevati vašo vnaprejšnja navodila.

- 8-5 Nihče nima pravice sprejemati ukrepe, ki bi sistematično pripeljali do vaše smrti, razen če tako dopušča nacionalna zakonodaja¹ države vašega bivališča in ste glede tega dali izrecna navodila.
- 8-6 Če se več ne boste mogli več izreči, je treba uresničiti vaša vnaprejšnja navodila glede predsmrtne oskrbe v mejah nacionalne zakonodaje države vašega bivanja.
- 8-7 Pravico imate do spoštovanja in upoštevanja svojega verskega prepričanja in želja, ki ste jih izrazili za življenja glede obravnavanja in ravnanja z vašim telesom po smrti.

¹ Zakonske določbe, ki urejajo obdobje konca življenja, se od države do države razlikujejo.

Pravica do zadoščenja

Ko se starate in utegnete postati glede podpore in oskrbe odvisni od drugih, še naprej ohranjate pravico do zadoščenja v primerih trpinčenja, zlorabe ali zanemarjanja.

Člen 9

- 9-1** Pravico imate do pomoči ali zavračanja pomoči, kadar koli ste žrtev zlorabe ali trpinčenja ne glede na to, ali uživate institucionalno ali domačo oskrbo.
- 9-2** Pravico imate pričakovati, da bodo poklicni oskrbovalci izurjeni za zaznavanje znamenj zlorab in trpinčenja ter da se bodo ustrezno odzvali, da vas zavarujejo pred kakršnim koli nadaljnjim slabim ravnanjem.
- 9-3** Vaša pravica je, da ste seznanjeni s potmi, prek katerih lahko sporočate o zlorabah. Vaša pravica je, da brez strahu pred negativnimi posledicami obveščate o zlorabah in trpinčenju, kot tudi, da se bodo oblasti ustrezno odzivale, ko jih boste obveščali. To pravico imajo tudi vaši bližnji, zlasti tisti, ki so odgovorni za vašo oskrbo in podporo.

- 9-4 Ko vlagate pritožbo, imate pravico imate zahtevati varstvo pred domnevno zlorabo ali trpinčenjem, dokler primer ni v celoti raziskan; to ne pomeni nujno spremembo bivališča, če bi bilo to v nasprotju z vašimi željami.
- 9-5 Pravico imate do zdravljenja, ki naj vam zagotovi, da si popolnoma opomorete od sleherne telesne ali duševne travme, ki ste jo utrpeli kot posledico zlorabe ali trpinčenja. Na voljo vam mora biti ves čas, potreben za okrevanje v skladu z vašim lastnim tempom.

Vaše odgovornosti

Ko se starate in utegnete postati glede podpore in oskrbe odvisni od drugih, morate:

Člen 10

- 10-1 Upoštevati pravice in potrebe drugih ljudi, ki živijo in delajo v vašem okolju, ter upoštevati obče interese skupnosti, v kateri živite; vaše pravice in svoboščine so omejene s potrebo po upoštevanju podobnih pravic drugih pripadnikov skupnosti.
- 10-2 Upoštevati pravice oskrbovalcev in osebja, ki jih je treba obravnavati civilizirano in delovati v okolju brez trpinčenja in zlorabe.

10-3 Načrtovati prihodnost in v skladu z nacionalno zakonodajo prevzeti odgovornost za tiste posledice lastnega ravnanja in opuščanja ravnanja, ki bi nastale za oskrbovalce in sorodnike. To vključuje:

10-3.1 Imenovanje primernega skrbnika, ki naj v vašem imenu sprejema odločitve in vas zastopa v vašo korist.

10-3.2 Pripravo vnaprejšnjih navodil s podrobnostmi o vašem izboru glede vašega zdravja in blagostanja, vključno z oskrbo in zdravljenjem tako za časa življenja kot tudi ob koncu življenja, prav tako pa tudi glede ravnanja z vašim premoženjem in finančnimi zadevami. Če tega ne morete več, je dolžnost vašega najbližjega sorodnika ali skrbnika, ki ste ga določili, da sprejema odločitve v vašem imenu, pri čemer mora, kolikor je to mogoče, upoštevati vaše želje.

10-4 eznanjati pristojne oblasti in vse v svojem okolju s primeri zlorabe, trpinčenja ali zanemarjanja, ki ga doživljate ali ste mu priča.

AGE Platform Europe › www.age-platform.eu

E.D.E. › <http://www.ede-eu.org/>

ANBO › <http://www.anbo.nl>

BIVA › <http://www.biva.de/>

FNG › <http://www.fng.fr/>

FIPAC › <http://www.fipac.it/>

Hellas 50+ › <http://www.50plus.gr/english>

NIACE › <http://www.niace.org.uk/>

SPF Sweden › www.spfpension.se

Zivot 90 › <http://www.zivot90.cz/>

Commune de Saint Josse › <http://www.stjosse.irisnet.be/index.php?id=50>

V oblikovanju te Evropske Listine so sodelovali naslednji partnerji:

Evropski partnerji:

- ★ AGE Platform Europe, koordinator projekta
- ★ EDE – European Association for Directors of Residential Homes for the Elderly

Partnerji iz držav članic EU:

- ANBO (Nizozemska)
- BIVA (Zvezna republika Nemčija)
- Commune de St Josse (Belgija)
- Fondation nationale de Gérontologie (Francija),
- FIPAC (Italija)
- 50+ Hellas (Grčija)
- Mestna zveza upokojencev Ljubljana (Slovenija)
- NIACE (Združeno kraljestvo)
- Swedish Association of Senior Citizens (Švedska)
- ZIVOT 90 (Češka republika)

s podporo evropskega programa **DAPHNE III**, katerega cilj je odvrčati in preprečevati nasilje, naperjeno zoper otroke, mladostnike in ženske, ter ščititi žrtve in rizične skupine.

